

BAL-TAM TÜRKLÜK BİLGİSİ
Prizren, yıl I, sayı 1, Eylül 2004

Altı ayda bir çıkar.
Gönderilen yazılar geriye çevrilmez.

Yayınlayan:

BAL-TAM, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi adına:
Prof.Dr.Tacida Zubçeviç HAFIZ

Baş ve Sorumlu Yazar:

Prof.Dr. Nimetullah HAFIZ

Yurt Dışı Temsilcileri:

Prof.Dr. Cengiz Hakov – Bulgaristan
Prof.Dr. Dmitriy Vasilyev – Rusya
Prof.Dr. Fehim Nametak – Bosna-Hersek
Prof.Dr. Gazmend Shpuza – Arnavutluk
Prof.Dr. Hamdi Hasan – Makedonya
Harid Fedai – Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Dr.İrfan Ünver Nasrattinoğlu – Türkiye
Doç. Dr. Luba Çimpoes - Moldova
Prof.Dr. Mirjana Teodosijeviç – Sırbistan
Prof.Dr. Muhammed Zdraloviç - Hırvatistan
Prof.Dr. Mustafa Mehmet - Romanya
Prof.Dr. Nasimhan Rahmanov – Özbekistan
Rahmi Ali - Yunanistan
Prof.Dr. Şakir İbrayev – Kazakistan
Dr. Timur Kozirev – Rusiya

Dizgi ve Teknik Sorumlusu:

Maksat Tubekov

Bilgisayar:

Mediha Bilurdağı

Tiraj: 500

Yazışma Adresi:

BAL-TAM
Xhevdet Doda-17
Prizren/Kosova
Tel:++381 29 31 108

BAL-TAM
Reşit Galip-21/3
G.O.P-Ankara/Türkiye
Tel:++90 312 447 07 03

e-mail: bal_tam@yahoo.com
www.baltam.com

ATATÜRK VE SPOR

Deniz ÜNVER

Atatürk ve Türk Spor Tarihi

Ulu Önder Atatürk, kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin gelişmesi sırasında sporun modernize olup, sporda ilerlemiş uluslar seviyesine ulaşılması için, bizzat çalışmalar yapmıştır. Türkler'de sporun geçmişi çok uzun yıllara dayanmasına rağmen, sadece folklorik olarak kalması ve bilimsel metodlar yerine, atalardan gelen bilgiler ile çalışılması Türk sporunu Cumhuriyet öncesinde ulusal anlamda oldukça gerilere taşımıştır. Bu yüzden Atatürk Dünyada bir ilke imza atmıştır. Ölümünü takip eden günlerde, Dünyanın en ünlü spor gazetesi olan Fransız "L'Auto" spora yaptığı katkılardan dolayı, Atatürk'ten övgüyle bahsetmiştir.

"Dünyada ilk defa beden eğitimini mecburi kılan devlet adamı O oldu. Yalnız kağıt üzerinde ve nutuklarda değil, bunu bilfiil yerine getirdi. Stadyumlar ve çeşitli spor merkezleri tesis ettirdi. Halk Evlerinin spor kollarını bizzat denetledi ve milletin mukadderatına hakim olduğu günden itibaren Türkiye'de spor, gittikçe artan bir değer ve önem kazandı..."

Atatürk genç Türkiye'nin gelişmesinde gerekli olacak gücün ve enerjinin kaynağı olan güçlü beyinlerin, ancak sağlam vücutlar üzerinde taşınabileceğini görmüştü. Yeni Devletin ana hatlarını oluşturduktan sonraki günlerde beden eğitimi ve spor konusunu da hükümet programına almıştır.

18 Ağustos 1923 tarihli hükümet programında gençlerin beden ve zihinsel eğitimleriyle ilgili şöyle yazmaktadır: "...Maarifin terbiyevi vazifelerinden birincisi çocukların terbiye ve talimi, ikincisi terbiye ve talibi, üçüncüsü milli güzidelerin yetiştirilmesi için, lazım gelen vasıtaların izhar ve teminidir. Çocukların terbiye ve talimi, bittabi mektepler vasıtasıyla temin edilecek ve mekteplerin asri tekammulata mazhar olabilmeleri için muallimlerin daha iyi yetiştirilmesine ve tatil zamanında açılacak derslerle

tevsi-i malimat etmelerine, binaların ıslahına, alat-ı dersiyenin ikmaline çalışılacaktır. Halkın talim ve terbiyesi için gece dersleri ve çırak mektepleri tahsis olunacak, halk lisansı ile halkın ihtiyacına muavafı milli güzidelerin yetiştirilmesi için istidat ve kabiliyeti tebarüz eden ve ailesinin kudret-i maliyesi müsait olmayan gençler, orta ve yüksek mekteplerde suret-i mahsusada himaye ve muavenete mazhar olacakları gibi ihtisas peyda etmeleri için Avrupa'daki irfan mekteplerine gönderilecektir. Muhtelif şubat-ı ilmiye ferdin bedeni ve fikri kabiliyetleri gibi ahlaki ve içtimai kabiliyetleri de inkişaf ettirilecektir. Bu maksada vusul için bir Terbiye-i Bedeniyye Darümuallimini açılacak, izcilik teşkilatına ehemmiyet-i mahsusa verilecek, programlar ile mektepler teşkilatı tedricen içtimai esasta tevcih olunacaktır..."

Daha Cumhuriyet ilan edilmeden beden eğitimi ile ilgili çalışmaların yapılması, kararlar alınması Atatürk'ün bu konuda ne kadar acele ettiğinin göstergesidir. Nitekim, "Terbiye-i Bedeniyye Darümuallimini" çok geçmeden kurulmuş, "Gazi Terbiye Enstitüsü" adı altında Ankara'da hizmete geçmiştir. Ayrıca Çapa Muallim Mektebinde bir kurs açılmış ve başına Avrupa'da beden eğitimi öğrenimi görmüş Selim Sırrı Bey (Tarcan) getirilmiştir. Ayrıca aynı kursa İsveç'ten iki bayan öğretmen getirilerek, bayan beden eğitimi öğretmenleri yetiştirilmesine başlanmıştır. Yetişen bu öğretmen adayları arasında başarılı olanları ihtisas görmek için Avrupa'ya gönderilmesine karar veren Ulu Önder, subayların da askeri okullarda modern beden eğitimini tatbik edebilmeleri için bu eğitimden geçerek, Avrupa'ya gidip, ihtisas görmelerini istemiştir.

08 Ocak 1925, Tarihli Vatan Gazetesi'nde, "Avrupa'ya gidecek gençlerimiz" başlığı altında yayımlanan, haber şöyledir: "...Maarif Vekaleti muallimlik tahsil edilmek üzere birkaç gencin Avrupa'ya gönderilmesinin kararlaştırıldığını yazmıştık. Yapılan müsabaka imtihanından muvaffak olan gençlere dün yollukları verilmiştir. Bunlar 3 güne kadar Avrupa'nın muhtelif şehirlerine gideceklerdir. Bu gençlerden Vildan Aşir ve Suat Hayri beyler, beden eğitimi tahsili için, Belçika'nın Gant şehrine; Ulvi Cemal ve Cezmi Rıfki beyler musiki tahsili için Paris'e; Sadı Bey Ulum-u Tabiiye Tabii Bilimler tahsili için Berlin'e; Muhittin Sebati ve Refik Beyler Resim tahsili için Paris'e gideceklerdir..."

Daha sonra bu gençlerden beden eğitiminden ihtisas için Avrupa'ya gönderilen Suat Hayri Bey (Ürgüplü) tarafsız olarak Başbakanlık yapmıştır. Diğer genç Vildan Aşir (Savaşır) da uzun yıllar Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü yapmıştır.

Gençlerimizin Avrupa'dan dönmesine yakın, Gazi Terbiye Enstitüsü'nün Beden Eğitimi Bölümü'nü faaliyete geçirmek üzere

Almanya'dan uzman Kurt Dainas getirilmiştir. Avrupa'dan dönen asker ve sivil gençlerle beraber ülkeye davet edilenler, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadrosunu oluştururken Ulu Önder Atatürk de kısa sürede bilgili modern bir genç kadroyu yurda kazandırmıştır.

Türk sporu bu çalışmayla beraber hızla aşama kaydederken, "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" Türk sporunun ilk resmi örgütü olarak faaliyete geçmiş durumdaydı. Bu örgüt ile ilgili 16 Ocak 1924 tarihinde Atatürk'ün başkanlığında yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında 170 sayılı kararla, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakını "Türk gençliğinin terakki ve tealisine hadim ve kaydı menfaatten tamamen azade olduğu ve her memlekette idman cemiyetlerinin bu surette telaki edilerek her türlü himayeye mazhar buldukları cihetle (Kaydı ile Menafii Umumiyyeye Hadim Cemiyet) kamu yararı dernek" olduğunu kabul etmiştir. Bu kararla Devlet ilk kez spora yardım eli uzatıyor ve bütçeye spor için ödenek konacağını taahhüt ediyordu.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ile Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin başındaki iki büyük spor adamı Ali Sami Bey (Yen) ile Selim Sırrı Bey (Tarcan) biraraya gelip 1924 Paris Olimpiyatlarına Türk sporcularının katılacağına karar aldıklarında genç Türkiye Cumhuriyeti henüz ilk aylarını yaşıyordu. Büyük Atatürk az zamanda çok ve büyük işlerden birinin daha önderliğini yapmıştı. Türkiye bu olimpiyata atletizm,bisiklet,futbol, eskrim, güreş ve halter branşlarında katılarak Dünya sporu ile yarışma fırsatı bulmuştur.

Büyük Önder Atatürk, spordaki önderliğini, ölümüne birkaç gün kalmış olmasına rağmen devam ettirmiştir. Kendi direktifleriyle hazırlanmış ve bugün dahil Türk spor örgütünün temelini oluşturan 3530 sayılı "Beden Terbiyesi Kanunu" 29 Haziran 1938 günü kabul edilmiştir. Atatürk'ün hastalığı yüzünden T.B.M.M.'nin 01 Kasım 1938'deki açılışında Başbakan Celal Bayar'ın okuduğu nutkunda spor ile ilgili son sözleri şöyle dolmuştur: "Her çeşit spor faaliyetlerini Türk gençliğinin milli terbiyesinin ana unsurlarından saymak lazımdır. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddi ve dikkatli davranması, Türk gençliğinin spor bakımından da milli heyecan içinde itina ile yetiştirilmesi önemli tutulmalıdır...Türk gençliğinin kültürde olduğu gibi, spor sahasında da idealine ulaştırılması için Yüksek Kurultayın, kabul ettiği Beden Terbiyesi Kanununun tatbikine geçildiği için memnunum..."

Atatürk'ün, milli mücadeleye başlama günü olan 19 Mayıs (1919) gününü de T.B.M.M.20 Haziran 1938'de 3466 sayılı kararı ile her yıl aynı gün kutlanmak üzere, "**Gençlik ve Spor Bayramı**" ilan etmiştir.

Atatürk sadece cumhuriyetle beraber spor konusu üzerinde durmamıştır. Spor onun ruhunda her yaşta ve her anında yanındaydı. 1915 yılında

“Osmanlı Genç Dernekleri Genel Müfettişliği”ne atandığında hükümet için hazırladığı raporda okullardaki jimnastik derslerinin artırılmasını teklif etmiştir. 18 Temmuz 1920’de kendi emriyle Muhafız Alayı’nı kurdurmuş ve bu Alay’a bağlı “Muhafız Gücü” adında da bir spor kulübü kurulmasını sağlamıştır. Bu kulüp futbol, atletizm, binicilik,bisiklet ve polo branşlarında faaliyetler göstermiştir.

Atatürk’ün Beden Eğitimi ve Spor Hakkındaki Söylevleri

“Ben sporcunun zeki,çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim.”

“Spor yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılmaz.İdrak ve ahlak da bu işe yardım eder.Zeka ve anlayışı kısa olan kuvvetler ,zeka kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar.”

“Açık ve katı olarak söyleyeyim ki, sporda muaffak olabilmek için her türlü muavenetten ziyade, bütün milletçe sporun mahiyeti ve kıymetinin anlaşılması ve ona kalpten muhabbet ve onu vatani bir vazife telakki eylemek lazımdır.”

“Cumhuriyet,fikren,ilmen ve bedenen kuvvetli ve yüksek seviyeli muhafızlar ister.”

“Türk çocuklarına sporun bugünkü tekniğini öğretmek ve bunlardan bir kısmını bazı törenlerde ve bayramlarda dekor olarak koymak gerekir.”

“Zafer,zafer benimdir diyebilenin;başarı,başaracağım diye başlayanın ve başardım diyebilenindir.”

“Dünya spor hayatı ve spor dünyası çok mühimdir.Bu kadar mühim olan spor hayatı, bizim için daha mühimdir.Çünkü ırk meselesidir,ırkın ıslahı ve kişiyişi meselesidir ve hatta birazda medeniyet meselesidir.”

“Bütün millet ve memleket evlatlarını sportmen yapabilmek için sarf edilen çalışmanın ehemmiyet ve kudsiyeti aynı derecede kıymetli ve mühimdir.”

“Yorgunluk her insan,her mahluk için tabii bir haldir.Fakat insanda yorgunluğu yenebilecek manevi bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür.”

“Sizler,yani yeni Türkiye'nin genç evlatları, yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz. Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler asla ve asla yorulmazlar; Türk gençliği, gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir.”

“Türk sosyal bünyesinde spor hareketlerini düzenlemekle yükümlü olanlar;Türk çocuklarının spor hayatını yükseltmeyi düşünürken, sadece gösteriş için, herhangi bir yarışmada, kazanmak emeliyle, bir spor çizmezler. Esas olan, bütün, her yaştaki, Türkler için beden eğitimi sağlamaktır.”

"Spordan yoksun olan bir gençlik,nasıl ki vatan müdafaası sırasında etkili olamıyorsa,insan denen varlığın kafa yapısı da ne derece tekamül ederse etsin,bedeni inkişafı noksan ve yetersiz olursa,o vücut,o kafayı ileri götüremez,taşıyamaz."

"Dünyada yenilmez kimse, yenilmeyen takım, yenilmeyen ordu, yenilmeyen kumandan yoktur.Yenilgilerden sonra üzülmede tabiidir. Ancak bu üzüntü insanın maneviyatını yok edecek, onu çökertecek seviyeye varmamalıdır.Yenilen,toparlanarak kendini yeneni yenmek için olanca gücü ile, azimle daha çok çalışmalıdır."

"Müsbet ilimlerin temeline dayanan,güzel sanatları seven,fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan bahtiyar,kuvvetli bir nesil yetiştirmek siyasetimizin açık gayesidir."

"En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye endüstrisi, ticareti ve sporu ile en ileri denizci millet yetiştirme kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifade etmeyi bilmeliyiz."

Atatürk Adına Düzenlenen Yarışmalar

*Atatürk adına düzenlenen en eski yarışma **Gazi Koşusu** adı altında yapılan at yarışlarıdır. 1927 yılından günümüze kadar sürdürülen bu anlamlı yarışma Türk Atçılık Tarihi'nde önemli yer tutar. En iyi jockeyler ve en iyi atlar bu kupayı alabilmek için özel olarak hazırlanırlar. İlki 1927 yılında yapılan Gazi Koşusunu Ali Muhiddin Hacıbekir'in atı Neriman, jockeyi İhsan Atçı ile kazanarak ilk olma özelliğini elde etmiştir.

*Atatürk'ün Ankara'ya ilk gelişini (27 Aralık 1919)

Kutlamak amacıyla 27 Aralık 1936 tarihinde **Atatürk Koşusu** düzenlenmiştir. 10.800 metrelik parkuru Demirspor Kulübü atletlerinden Galip Darılmaz 41 dk.08 sn.'de koşarak birinci olmuş ve ilk olma şerefini kazanmıştır.

*Atatürk tarafından1928 yılında kurulan **Tayyare Cemiyeti** (Türk Hava Kurumu) Atatürk'ün izniyle Fenerbahçe ve Galatasaray futbol takımları arasında **Gazi Büstü** maçı düzenlemiştir. Büstü, Galatasaray, müzesine götürmüştür.

*11 Eylül 1933 Çarşamba akşamı, İstanbul Maksim Salonunda İtalyanlarla yapılan güreşler, Atatürk'ün huzurlarında gerçekleşmiştir.

Sonuç

Büyük Önder Atatürk; hiç kuşku yok ki yepyeni bir ülke kurarken, Türk Ulusunun yüzyıllardan beri süregelen sporcu kimliğini de yeni reform ve kanunlarla güçlendirmiş, yeni bir anlayış ve kimlik kazandırmıştır.

Böylelikle, yetiştirilen sporcular uluslar arası arenalarda başarı üstüne başarı sağlamışlardır.

Atatürk iyi bir binici ve iyi bir yüzücü idi. Sporun yarar ve önemini çok iyi biliyordu ve tüm ulusun da bu önemli konuda duyarlı ve bilgili olmasını istiyordu. Gösterdiği yolda, hiç durmadan ilerleyen spor bilim adamları, bugün Türk sporunun hızlı bir yükselişe geçişine katkıda bulunmuşlardır. Futbolda Dünya üçüncülüğünün elde edilmesi; halterdeki başarılar; ata sporumuz güreşte kazanılan altın, gümüş ve bronz madalyalar; basketbolda dünya devleriyle başa baş mücadeleler; atletizmdeki kazanılan başarı vb. Yüce Atatürk ilkelerinin benimsenip, uygulanması sayesinde olmuştur.

Kaynakça

- 1-ATATÜRK,M.Kemal; "Atatürk'ün söylev ve demeçleri 1-3";Atatürk Kültür,Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi;Ankara,1989
- 2-"ÖZDEYİŞLERLE ATATÜRK";Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı;Atatürk yayınları serisi no:10;Ankara,1981
- 3-ALTIOK,Kazım; "Atatürkçü Düşünce Sisteminde Gençlik ve Spor";Neyir Matbaası;Ankara,1992
- 4-Prof.Dr.KOÇER,HasanAli; "Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi";M.E.B.'İği Talim ve Terbiye Dairesi yayınları;İstanbul,1970
- 5-Prof.Dr.KOÇER,Hasan Ali; "Türk Eğitim Tarihinde Atatürk'ün Yeri,Atatürk Devrimleri ve Eğitim sempozyumu";A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını:sayfa 59-69;Ankara,1981
- 6-GÜVEN,Özbay; "Türklerde Spor Kültürü";Atatürk Kültür Merkezi yayınları no:44;Ankara,1999